

„Szlavkó” és az ÁVH

Megadja Ferenc Miklós nyilas pártszolgálatos beszervezésének és Nyugatra szökésének története

Megadja Ferenc Miklós,¹ egykori nyilas pártszolgálatost 1952. július 16-án tartóztatták le, miközben Jugoszláviába akart szökni, majd nem sokkal később az Államvédelmi Hatóság (ÁVH) megkezdte kihallgatását. Felmerül a kérdés, hogy egy sokak által ismert gyilkos, a városmajori nyilas csoport egyik vezető tagja hogyan kerülhetett el 1945 után a bírósági felelősségre vonást. Jelen tanulmány ezt viszonylag könnyen meg tudja válaszolni. Annak az ésszerű magyarázatát azonban már jóval nehezebb megtalálni, hogy az 1952-ben a politikai rendőrség kezébe került Megadja Ferenc miként úszhatta meg – immár véglegesen – az igazságszolgáltatás elé kerülést. Ez a kérdés azért is rendkívül lényeges, mert az 1950-es években nagyon sokakat meghurcoló, eszközeiben nem válogató, ártatlan emberek életét tönkretévő államvédelmi szervek akaratóból és aktív közreműködésével történhetett meg mindez.

Megadja Ferenc életútja letartóztatásáig

Megadja Ferenc 1919. augusztus 23-án született Budapesten.² Apja többek között dolgozott mint kazánfűtő, mint építési munkavezető, és volt napszámos is. 1946-ban halt meg. Anyja 1937-ig segéd-házfelügyelő volt, majd miután fizikai állapota már nem tette lehetővé, hogy ellássa ezt a feladatot, háztartási munkákkal foglalkozott. Megadja elemi iskolai tanulmányai után 1934 és 1937 között kereskedőtanonc volt, ezzel párhuzamosan Pekh János Németvölgyi úti fűszerkereskedésében dolgozott tanulóként. Segédként Pálmai József fűszer- és csemegeboltjában kapott munkát egészen 1940 októberéig. 1940. december 1-jén katonai szolgálatra vonult be, megjárta a keleti frontot is, 1943 decemberében szerelt le. 1944. január 15-től kezdett ismét dolgozni kereskedősegédként. 1944. február 15-én került Tokai Péter fűszereshez. Ennek azért lett később nagy jelentősége, mivel Megadja – saját vallomása szerint – Tokai közreműködésével lépett be a nyilas pártba.

Ezt követően, 1944 márciusától rendszeresen részt vett a heti gyűléseken, 1944 októberétől pedig aktív tevékenységet fejtett ki a párton belül. Először kitelepítési kormánybiztos lett, majd a Városmajor utca 37. szám alatti nyilas pártházban tevékenykedett mint kerületi „védelem- és megtorlásvezető”. 1944. december 25-én este, mivel a szovjet csapatok már nagyon megközelítették a pártházat, csoportjával elhagyta az épületet, és átvonult Pestre, az Andrásy út 47.-be, az ottani nyilasházba.³ Itt tartózkodott 1945 első napjaiig, majd az Andrásy út 60.-ban, a nyilas „Húségház”-ban rendezkedett be társaival együtt, ahol – öccse, Megadja László 1948-as vallomása szerint a nyilas nyomozóosztály helyettes vezetője – saját, 1952. szeptemberi állítása szerint a „Húségház” parancsnokhelyettese lett.⁴ Január 13-án a nyilas csoportnak, így Megadja Ferencnek is, „menekülésszerűen” távoznia kellett, emiatt a Városház utca 14. alatti nyilas főkerületházba mentek át. Négy nappal később innen is továbbálltak, visszatértek Budára, a Németvölgyi útra, ahol több házban helyezkedtek el.⁵

Megadja Ferenc vallomása szerint „nyilas ténykedése” 1945. február 12-ig tartott.⁶ Ekkor civilbe öltözött, majd szovjet fogságból való kétszeri sikeres szökése után hazatért szüleihez. Nem sokáig tartózkodott náluk, Budapestet hamar elhagyva előbb Szegedre, majd nagynénjéhez Hódmezővásárhelyre ment. Szándéka szerint itt szeretett volna letelepedni, azonban a bujkáláshoz nem tartotta megfelelőnek a helyet, így továbbállt Algyőre, ahol Varga Ferenc felfogadta béresnek. Megadja Ferenc életének következő

mintegy hét és fél éves szakasza itt zajlott. Nyolcvankilenc hónapon keresztül rejtőzködött a hatóságok, illetve az igazságszolgáltatás elől. Hosszú, magányos algyői tartózkodása alatt közeli viszonyba került a szomszédjukban lakó Mórahalmi Jánosnéval, akivel közösen tervezte szökését. 1952 nyarán, útban Jugoszlávia felé, határőrök tartóztatták fel őket, majd hamarosan az ÁVH Csongrád Megyei Osztályának őrizetébe kerültek.

Megadja Ferenc a hatóságnak részletesen beszámolt közel egyéves nyilas ténykedéséről.⁷ Elmondta, hogy 1944 márciusától kezdve minden alkalommal részt vett a szokásos heti pártértekezleteken, 1944 késő nyarán pedig egy „húshégházi” szakmai gyűlésen is megjelent. 1944. október 20-tól már funkciót töltött be a pártban. Először a XII. kerület kitelepítési kormánybiztosaként a hadműveletek veszélyeitől mentesülni kívánó párttagok és családtagjaik elhelyezéséről gondoskodott. Ezt követően 1944. november 1-jétől mint védelmi vezető a kerületi pártszervezet tagjai számára szervezte a fegyveres kiképzést, valamint gondoskodott a „harcegységek” szervezéséről, utánpótlásáról és ellátásáról is. Megadja kihallgatása során nem említette másik megbízatását, amelyről öccse még 1948 őszén vallomást tett, azaz hogy nemcsak védelmi, hanem úgynevezett „megtorlásvezető” is volt a XII. kerületben. Azonban külön kérdésre válaszolva, amely arra irányult, hogy milyen formában, hol, mikor vett rész civilek elleni kegyetlenkedésekben, elismerte, hogy a Városmajor utcában tíz-tizenkét esetben volt részese ilyeneknek. Egy további kérdés az úgynevezett „zsidótlanítás” részleteit firtatta. Ez gyakorlatilag zsidó származású személyek elfogását, ingó és esetlegesen még meglévő ingatlan vagyonától való megfosztását, súlyos bántalmazását, adott esetben megölését jelentette. Megadja állítása szerint „zsidótlanítási műveletekben” nagyjából ötször vett részt.

Az ÁVH titkos terve

A volt nyilas pártszolgálatos kihallgatásainak időpontjai közül a beszerzési dossziéjából csak az 1952. szeptember 1-jei ismert.⁸ Ez előtt öt nappal, 1952. augusztus 27-én Vértes János államvédelmi őrnagy, a VIII/1. Osztály vezetője⁹ utasította Rossz Gyula főhadnagyot, alosztályvezetőt az ügy vizsgálata során megkívánt magatartásra.¹⁰ Világossá tette, hogy a hatóság nem Megadja bírói felelősségre vonását kívánja elérni, hanem be akarja szervezni ügynöki hálózatába. Ennek megállapításán túl érdemes bepillantnunk a vizsgálatot alapvetően meghatározó utasításba, mivel további kihallgatási jegyzőkönyvek híján ebből következtethetünk a nyomozás menetére, az államvédelmi tiszteknek a gyanúsítottal szemben alkalmazott taktikájára.

Vértes János elsődleges célja Megadja Ferenc háborús és népellenes bűncselekményeinek a feltárása volt. Ehhez olyan beismerő vallomás kikényszerítését követelte meg beosztottjaitól, amelyben Megadja megnevezi a tettestársait is. Ezt követően 1945 utáni bujkálásának eseményeit, a vele kapcsolatot tartók körét és az esetlegesen elkövetett bűncselekményeket kívánta felderíteni. Végül a volt nyilas pártszolgálatosnak azokat a rokonait és barátait akarta számba venni, akik tudtak „illegális életéről”. Erre azért volt szükség, hogy bűnpártolásuk következményeként őket is könnyen és gyorsan be lehessen szervezni.

Vértes egyébként a gyanúsított számára adott legkisebb engedményt is csak akkor látta indokoltnak, ha az teljes őszinteséggel beszél elkövetett tetteiről. Ezen túl fontosnak tartotta azt is, hogy minden tekintetben a szigorúan vett vizsgálat keretei között folyjanak a kihallgatások, mivel – megítélése szerint – már csak a sejtetése is annak, hogy a későbbiek során valamilyen terve van vele a hatóságnak, alapjaiban veszélyeztette volna ezeknek a terveknek a megvalósítását.

Az utasítás a kihallgatás mikéntjét megszabó részek mellett további feladatokat jelölt ki a vizsgálatot végző nyomozók számára. Ezek közül csak egy kapcsolódott Megadja

személyéhez, mégpedig annak megállapítása, hogy elkövetett bűncselekményeinek milyen jogkövetkezményei lehetnek. Ennek nyilvánvalóan zsarolhatósága szempontjából volt nagy jelentősége, ahogy felderített barátai, rokonai bűnpártolással való gyanúsításának is.

Mórahalmi Jánosné személyével külön foglalkozott Vértes János. Fontosnak tartotta környezettanulmány összeállítását,¹¹ illetve hálózati úton szerzett információk gyűjtését róla, valamint részletes feljegyzés készítését arról, hogy az algyőiek hogyan vélekednek kettejük szökéséről, illetve találnak-e összefüggést Megadja és az ő határátlépési kísérlete között. Ezen túl Vértes utasította az alárendeltjeit, hogy Mórahalmiét továbbra is elkülönítve őrizték, megakadályozva a külvilággal való érintkezését s ezzel annak a lehetőségét is, hogy hírt adjon fogva tartásáról. A Mórahalmiével kapcsolatos osztályvezetői elvárások – mint ahogy majd látni fogjuk – szerves részét képezték annak a kombinációnak, amelynek során Megadja Ferencet és rajta kívül még néhány embert a rokonai és ismerősei közül ügynöki feladatokkal bíztak meg.

Előkészületek Megadja Ferenc ügynöki beszerzésére

A rendelkezésünkre álló egyetlen, 1952. szeptember 1-jén rögzített gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyvből tudjuk, hogy Megadja Ferenc beismerő vallomást tett 1944–45-ös cselekedeteit illetően, és tettestársai közül is megnevezett néhány személyt. Az 1945 februárja utáni, algyői életéből viszont csak munkaadóját, Varga Ferencet és közeli ismerősét, Mórahalmi Jánosnét említette.

A jegyzőkönyvek hiánya miatt nincs pontos ismeretünk arról, hogy 1952. szeptember 1-je után hogyan zajlottak Megadja további kihallgatásai, azt viszont tudjuk, hogy 1952. október 13-án elkészült Megadja Ferenc, fedőnevén „Szlavkó” legendája.¹² Ez a meglehetősen hosszú, mintegy kilencoldalas szöveg Megadja egész életét újraírta. A konstruált életrajz azt a célt szolgálta, hogy a hírszerzésre kiszemelt, beszerezett volt nyilas pártszolgálatos Jugoszláviába való átdobását előkészítsék, majd ottani elfogása esetén személye ne váljon gyanússá a szomszéd ország hatóságainak szemében.¹³

A legenda kezdődátuma letartóztatásának a napja, 1952. július 16. Az azt megelőző időre – a legendához hasonlóan – valódi életrajzának és kitalált elemeknek az elegyét állították elő. Vértes János őrnagynak egy 1952. október 14-én kelt utasításából kiderül, hogy Megadja Ferenc bujkálásának sikere érdekében hét és fél éven keresztül álnéven, Kovács Sándorként élt a dél-alföldi tanyavilágban.¹⁴ Az államvédelem szervei ezt a legendaalapot felhasználták, és erre építve találták ki teljes élettörténetét. E szerint az 1917-es zentai születésű és lakhelyű Kovács Sándor 1941-től a magyar honvédségben szolgált, majd 1944 októberében esett szovjet fogságba, ahonnan sikerült megszöknie, és rövid szegedi tartózkodás után Hódmezővásárhely környéki tanyákon dolgozott. Azért nem tért haza, mert félt, hogy Jugoszláviában, mint volt magyar katonát, felelősségre vonják. Zentán élő édesanyjával 1946 és 1950 között levél útján tartotta a kapcsolatot, majd miután katonai nyilvántartásba vették, félve a levelezés következményeitől, megszakította vele az érintkezést. Ezt követően a valódi életével megegyezően alakították az algyői munkájáról, a Mórahalmiével való kapcsolatáról és a külföldre szökési kísérletéről szóló életrajzi részt.

Már többször említettük azt a tényt, hogy Megadja vallomásai közül mindösszesen egynek a jegyzőkönyvét csatolták a dossziéhoz. „Szlavkó” legendájának abból a részéből azonban, amely az illegális határátlépési kísérlete és a beszerzése közötti nagyjából három hónapot öleli fel, számos, nagy valószínűséggel valós információhoz juthatunk kihallgatásairól. Így innen tudjuk, hogy 1952. július 16. és 1952. október 13. között legalább hét-nyolc alkalommal faggatták Megadja Ferencet. A legendában – mivel az egy kitalált személy, a zentai születésű Kovács Sándor életét követi – természetesen egy szó sem esik Megadja 1944–45-ös nyilas tetteit érintő kérdésekről és az arra adott

válaszokról, de a szökéséről folytatott vizsgálatról és fokozatos beszerzéséről meglehetősen árnyalt képet kapunk belőle.

Így megtudhatjuk, hogy alaposan kikérdezték arról, hogy kikkel, milyen „ellenséges személyekkel” tartott kapcsolatot Algyőn, kiknek a felbujtására akart átszökni a határon, kik voltak a segítők ebben. Miután Megadja minden ilyen jellegű kérdésre tagadó választ adott, állítván, hogy senkivel nem tartott kapcsolatot munkaadóján, Varga Ferencen és Mórahalmi Jánosnén kívül, és senkivel nem közölte szökésének tervét Mórahalminé kivételével, mindkettőjükre vonatkozóan kimerítő vallatásnak vetették alá. Különösen a Mórahalminéről elmondottak váltak utóbb nagyon fontossá. Megadja ugyanis elismerte, hogy szoros kapcsolatukból adódóan szöktek közösen, s vitték magukkal gyermeküket is. A legendából az derül ki, hogy a politikai rendőrségi szervek ezt a viszonyt kihasználva, érzelmileg zsarolták meg és szervezték be az őrizetükben lévő, volt nyilas pártszolgálatost. Számára az azonnali, Mórahalminé számára pedig a jövőbeli szabadon bocsátást ígérték meg, amennyiben vállalkozik a neki szánt feladatok elvégzésére. Ez igaz eleme volt a legendának, azonban ismerve a beszerzési jelölt nyilas előéletét és a beszerzéséről szóló jelentést, azt is tudjuk, hogy többirányú presszió hatására lett hálózati személy.

Két nappal legendájának rögzítése után, 1952. október 15-én elkészítették „Szlavkó” felhasználási tervét is.¹⁵ Ebből kiderül, hogy az ÁVH 1952. augusztus 7-től törekedett arra, hogy beszeresse Megadját, mégpedig azzal a céllal, hogy illegális úton Jugoszláviába telepítse, és ott az ügynök beépüljön az UDB szervezetébe.¹⁶ A magyar államvédelmi szervek tervük összeállításakor arra számítottak, hogy miután ügynökük a sikeres határátlépés után feladja magát a jugoszláv határőrizeti szerveknél, az UDB be fogja szervezni, és hírszerző feladattal visszaküldi Magyarországra, esetleg Ausztriába. Ennek megfelelően dolgozták ki a „Szlavkó”-val összeköttetést biztosító elképzeléseiket. Megadtak két címet, s attól függően, hogy az UDB engedélyezi-e Megadjának a rokonaival a levelezést, kellett volna az egyik vagy a másik címre virágnyelven megfogalmazott, illetve sifre alkalmazásával¹⁷ írt levelet eljuttatnia. A terv összeállítói arra is gondoltak, hogy az UDB esetleg csak úgy járul hozzá a levelezéséhez, ha a megírt üzeneteit ők továbbítják postai vagy egyéb úton a címzetteknek. Ebben az esetben édesanyjának vagy egyik testvérének, Megadja Sándornak a címére kellett volna írnia. Magyarországra küldése esetére előírták számára az azonnali telefonos kapcsolatfelvételt a magyar szervekkel, ha pedig a határőrizeti szervek őrizetébe került volna, a határőrparancsnok bevonásával kellett értesítenie az ÁVH Csongrád Megyei Osztályát az érkezéséről. A terv külön intézkedett Megadja kívánatos magatartásáról azokra az esetekre is, ha Magyarországra való átdobása közben elfogásának veszélye állna fenn, és erről az UDB tudomást szerezhetne, ha más személyekkel együtt, diverziós feladatok elvégzése céljából teszik át, illetve ha nem Szeged környékén történik a határátlépés.

A felhasználási terv pontosan megszabta Megadja Ferenc viselkedését az UDB foglyaként és szabadon bocsátása után is. Összeállítói elsősorban óvatosságra, a cellatársaival szembeni bizalmatlanságra, illetve a legendájában szereplő adatokhoz való ragaszkodásra hívták fel a figyelmét. A jugoszláv államvédelmi szerv által kezdeményezett beszerzési kísérlet idejére a lassú, fokozatos elfogadás taktikáját írták elő Megadjának. Hétéves bujkálására, az ÁVH kegyetlenségére, háborús bűncselekményeire, valamint a Magyarországon élő anyja és testvérei biztonságára való hivatkozást határozták meg számára,¹⁸ ezzel késleltetve a jugoszláv szerv ügynöki hálózatába való bekerülést. Ugyanezt a célt kellett szolgálnia annak az érvnek a hangoztatásával is, hogy nem ért ahhoz a feladathoz, amivel meg akarják bízni, valamint hogy eredetileg nem is Jugoszláviába akart disszidálni, hanem Ausztriába, hogy ott élő nyilas barátaival együtt harcoljon a „magyar népi demokrácia” ellen.

Megadja beszerzését közvetlenül megelőzően jó néhány intézkedés meghozatalát tervezte az ÁVH. Ezek közül csak kettő érintette a leendő ügynököt: feladatának teljesítéséhez katonakönyvvel, bejelentőlappal, határsáv-igazolvánnyal és a

legsükségesebb ruházattal kívánták ellátni. Ezenkívül valódi nevének törléséről rendelkeztek a szegedi ÁVH fogdakönyvéből, helyette oda a legendájában szereplő nevet és a hozzá tartozó adatokat akarták rögzíteni. Az összes többi intézkedés rokonainak és ismerőseinek az életét befolyásolta. A fogdában vele együtt levő UDB-ügynököt, Sörös Imrét és még egy másik, Ipolyi nevű személyt, akik tudták, hogy ő valójában kicsoda, teljes izolációra kárhoztatták. Élettársának, az elítélt Móraalmi Jánosnének szintén a külvilágtól való további szigorú elkülönítését, közös gyermeküknek pedig a szegedi nevelőintézetben való elhelyezését tervezték. Megadjának Jugoszláviába való átdobásával párhuzamosan egész családjára és a megadott levelezőcímekekre levélellenőrzést akartak bevezetni. Előkészítették testvérének, Megadja Sándornak, és unokatestvérének, Palotás Jánosnak a beszervezését is.

„Szlavkó” beszerzése és átdobása Jugoszláviába

Megadja Ferencet, fedőnevén „Szlavkó”-t 1952. október 20-án szervezték be Szegeden, az ÁVH Csongrád Megyei Osztályának vizsgálati helyiségében.¹⁹ A beszervezést végző államvédelmi tisztek, Vértés János őrnagy, osztályvezető és Rossz Gyula főhadnagy, alosztályvezető mintegy másfél óra alatt elérték céljukat. Először a jelölt bűncselekményeit vették újra számba. Tudatosították benne, hogy olyan háborús és népellenes bűnösnek számít, akire a legsúlyosabb büntetés, a kötél általi halál vár.

A nyomásgyakorlás újabb elemét alkalmazták vele szemben, amikor emlékeztették 1945 utáni nyolcvankilenc hónapos bujkálására és 1952. júliusi illegális határátlépési kísérletére. Felhívták a figyelmét arra, hogy mindazok sorsáért felelős, akik tudtak rejtőzködéséről, illetve akik vele tartottak a jugoszláv határra. A jelentésből az derül ki, hogy Megadja ezen a ponton tört meg. Sírva fakadt, elmondta, hogy mindenben bűnösnek érzi magát, a saját életével már leszámolt, ám könyörgött, hogy rokonságára ne terjedjen ki a büntetés. Önként vállalkozott arra, hogy bármilyen megbízást, feladatot elvégezzen az államvédelmi szervek számára szeretteinek megmentése érdekében. Az ÁVH tisztjei elfogadták felajánlkozását, ígéretet tettek neki, hogy „munkájával” segíteni tud rokonain, valamint hogy mentesülni fog a büntetés alól, s így lehetősége lesz a társadalomba való visszailleszkedésre is.

Ugyanezen a napon, néhány órás szünetet követően a már beszervezett Megadja Ferencet ismét kihallgatásra rendelték. A nyomozók – ügynökük felhasználhatóságát ellenőrizendő – leginkább arra voltak kíváncsiak, hogy az idő alatt, amíg illegalitásban élt, közvetlen rokonain kívül szerzett-e valaki tudomást valódi személyazonosságáról. Válaszában Megadja arról tájékoztatta beszervezőit, hogy mindig nagyon óvatosan élt, állandó éberséggel őrizte titkát, ezért senki nem jutott olyan ismerethez, amely leleplezhette őt. A hatóság azonban nem elégedett meg ennyivel. „Szlavkó” megkapta első írásbeli ügynöki feladatát. Részletes önéletrajzot írtak vele, amelynek tartalmaznia kellett rokonai algyői ismerőseinek a neveit is. Ezen kívül arra voltak kíváncsiak, hogyan érte el, hogy tartósan titokban maradjon valódi kiléte, illetve milyen módon és mikor árulta el magát mégis valaki előtt. Végezetül magyarországi és külföldi kapcsolatait soroltatták fel vele, valamint azt firtatták, hogy rendkívüli esemény bekövetkezése esetén miként tervezte a kapcsolattartást édesanyjával.

Vértés őrnagy és Rossz főhadnagy a jelentés végén, a beszerzés kiértékelése során bizakodásának adott hangot. Az ÁVH tisztjei úgy ítélték meg, hogy a megbízható, jó munkát ígérő Megadja értelmes, ravasz, sokat tapasztalt ember, akit ha sikerül magukhoz „közel vonni”, olyan ügynök válhat belőle, aki kibírja az UDB kihallgatásainak módszereit, és eredményesen tudja a rábízott feladatokat elvégezni. „Szlavkó”-t beszerzése után tíz nappal, 1952. október 30-án az ószentiváni határőrs²⁰ területén átdobták Jugoszláviába.²¹

Az akció közvetlen előkészítése két nappal korábban, 1952. október 28-án kezdődött. Bánhegyi Zoltán államvédelmi alhadnagy jelentéséből tudjuk, hogy először úgynevezett működési engedélyt kellett kérniük a kiskunhalasi határőrkerület parancsnokától három személy részére, az ószentiváni határőrs területén végrehajtandó művelet lebonyolítására. Az engedély birtokában Bánhegyi Zoltán és Rossz Gyula főhadnagy ezen a napon kereste fel Székely Sándor államvédelmi hadnagyot, az ószentiváni őrs parancsnokát, és megállapodtak vele, hogy az ügynök Jugoszláviába való áttételére Tértvár község térségében kerítenek sort.

Másnap, október 29-én Bánhegyi egy másik tisztjával, Csira István államvédelmi főhadnaggal közösen bejárta a kiszemelt területet, és megállapították, hogy az valóban alkalmas az akció végrehajtására. Még aznap este hét órakor Szegedre vitték mórachalmi tartózkodási helyéről „Szlavkó”-t, aki az utolsó magyarországi éjszakáját az ÁVH Kossuth Lajos sugárút 7. szám alatt lévő konspirált találkozási lakásában töltötte.²²

Október 30-án reggel megérkezett Szegedre Vértes János osztályvezető, akivel délelőtt Bánhegyi kiment Ószentivánra, ahol megbeszéltek Székely Sándorral, hogy az akció kezdetének időpontja este fél tizenegy lesz. Ezt követően Bánhegyi alhadnagy beszerezte az elaknásított területen való átkeléshez szükséges kellékeket: egy két és fél méter hosszú rudat, valamint egy összehajtható, két és fél méter hosszú deszkát. Este fél hatkor Bánhegyi alhadnagy Vértes őrnaggal, este fél kilenckor pedig az ügynök Rossz főhadnagy társaságában érkezett a színhely közelébe, mindnyájan határőrruhába öltözve. Miután a határátlépés kijelölt helyszínét, a 7. számú magasfigyelő melletti területet, illetve a hozzá vezető utat nem találták, Bánhegyi Zoltán átment az ószentiváni őrsre, s onnan Székely Sándor őrsparancsnokkal tért vissza. Székely hadnagy megmutatta számukra a helyes utat a magasfigyelő felé, gondoskodott arról, hogy a területre érkező mozgó járőr más irányba távozzon, valamint segített elkerülni, hogy a rakéta-jelzőrendszer működésbe jöjjön. A 7. számú magasfigyelőtől nagyjából száz méterre az ügynök saját ruhájába öltözött, az ÁVH tisztjeivel együtt megvárta, amíg az úgynevezett nyomsvellenőrök elhaladnak az átdobás helyénél, majd körülbelül tizenöt perc elteltével szökellve megindult a határ felé. Miután eljutott a nyomsváig, felállt, keresztülfutott rajta, levette a kabátját, átdobta a dróton, majd a rúd segítségével felmászott rá és egy ugrással átlendült azon. A sikeres akció után már csak annyi maradt hátra, hogy az ÁVH tisztjei, mint „nyomsvellenőrök”, Székely Sándorral együtt „felfedezzék” a büntetlen határsértés tényét, s az őrsparancsnok utasítást adjon határőreinek, hogy jelentsék az esetet a zászlóaljparancsnokságnak.

Az ÁVH akciói „Szlavkó” legendájának biztosítására

1952. november 11-én Bánhegyi alhadnagy és Csira István főhadnagy felkereste Algyőn Varga Ferencet, Megadja egykori munkaadóját.²³ Az államvédelem tisztjei arról érdeklődtek tőle, hogy mit tud a neki fényképen mutatott személyről. Varga a válaszában elmondta, hogy a nála 1945-től 1952. július 16-ig alkalmazásban álló Kovács Sándor van a képen, aki Mórachalmi Jánosnéval együtt próbált átszökni a jugoszláv határon. A határőrök elfogták őket, Mórachalminé négyéves börtönbüntetést kapott, azonban Kovács további sorsáról nincs tudomása. Arra a kérdésre, hogy azóta mikor látta Kovácsot, azt felelte, hogy Algyőn nem látta, és nem is hallott róla senkitől. Varga Ferenc javaslatára megkérdezték az algyői kompnál pénztárosként dolgozó Varga Jánost, Varga Ferenc fiát is „Szlavkó”-ról, aki az apja által elmondottakkal megegyezően tájékoztatta Bánhegyiéket.

Ugyancsak november 18-án készült egy másik jelentés is, amely arról tájékoztat, hogy Bánhegyi Zoltán „Szlavkó” átdobása után felkereste Kiskunhalason Érsek Bertalan őrnagyot, a határőrkerület parancsnokát is.²⁴ Bánhegyi Érsek őrnagytól arról érdeklődött, hogy az ószentiváni akcióval kapcsolatban az elhárító tisztektől kapott-e bármilyen tájékoztatást. A kérdésre Érsek Bertalan azt a választ adta, hogy ő semmilyen

jelentést nem kapott, és még arról sincs tudomása, hogy a működési engedélyben kért titkos akciót mikor és hogyan hajtották végre. Ezután Bánhegyi alhadnagy megkérte Érseket, hogy amennyiben a jövőben ezzel kapcsolatban akármilyen jelentést kapna, haladéktalanul értesítse a korábban tőle működési engedélyt kérő államvédelmi tisztet.

Az ÁVH-t mindkét esetben az vezérelte, hogy megbizonyosodjanak arról, „Szlavkó” személye nem dekonspirálódott-e. Tudni akarták, hogy Mórahalminén kívül az egyetlen nem rokon, akivel ügynökük egykor érdemi kapcsolatot tartott, Varga Ferenc, ismeri-e annak valódi személyazonosságát és 1952. július 16. utáni sorsát. Vargának és a fiának a válasza megnyugtathatták őket, mivel „Szlavkó” előttük nem lepleződött le. Ugyanígy Érsek Bertalan felelete is megfelelő lehetett a számukra, mivel a működési engedélyt kiadó kerületi határőrparancsnok sem tudott semmit Megadjáról mint beszervezett ÁVH-ügynökről.

Hasonló cél vezette az államvédelmi szerveket, amikor Mórahalmi Jánosnak és Megadja három közeli hozzátartozójának beszerzéséről döntöttek, és azt egy hónapon belül végre is hajtották.²⁵ Elsőként, 1952. november 26-án, Mórahalmi János algyői lakost szervezték be pressziós alapon. Ő a vele való beszélgetéskor bevallotta, hogy már „Kovács Sándor” algyői tartózkodása alatt gondolt arra, hogy „nem egészen tiszta ember”, és talán álnevet használ. Vetró György államvédelmi százados erre közölte Mórahalmmal, hogy mivel ezt nem jelentette a hatóságoknak, súlyos bűncselekményt követett el, amiért börtönbüntetés jár. Erre Mórahalmi elmondta neki, hogy ha most találkozna vele, azonnal feljelentené, s hajlandó lenne segíteni az ÁVH-nak „Szlavkó” kézre kerítésében. Ezt követően rövidesen sor került formális beszerzésére, a titoktartási nyilatkozat megírására. Vetró százados elmondta Mórahalminak, hogy ezzel teheti jóvá a feljelentési kötelezettségének elmulasztásával elkövetett bűncselekményét, majd kioktatta a konspirációs szabályokra, és meghatározta feladatát. Ez mindenféle ellenséges megnyilatkozásnak és bármilyen „Szlavkó”-val kapcsolatos értesülésnek a jelentése volt.

Kis eltérésekkel, ám a Mórahalmi Jánoséval megegyező pressziós alapon szervezték be a hódmezővásárhelyi Palotás Jánost, Megadja egyik unokatestvérét 1952. november 27-én. Mórahalmi, Palotás, valamint az 1952. december 17-én megszarolt másik unokatestvér, Hajnal Antal beszerzésével az ÁVH elsősorban azt szerette volna elérni, hogy „Szlavkó” valódi személyének konspirálása, illetve legendájának biztosítása – az ügynöki titoktartás szigorú szabályai miatt – zavartalan legyen. A hatóság másik célja pedig az volt, hogy a jugoszláv államvédelmi szerv bármilyen – „Szlavkó”-n keresztül vagy csak rá hivatkozó és a fenti személyeket felhasználni kívánó – közeledéséről azonnal értesüljön.

Némiképp más volt a helyzet a titkos együttműködésbe 1952. december 18-án bevont Megadja Sándor, „Szlavkó” bátyja esetében. Természetesen őt is fel akarták használni a Jugoszláviába átdobott ügynökük legendájának biztosítására. Azonban azzal, hogy vele az igazságot elferdítve azt is közölték, hogy testvére „átszökött” a délszláv államba, több célt is igyekeztek elérni. Egyrészt így akarták a rá irányuló pressziót fokozni, hiszen Ferenc öccse cselekedete Megadja Sándor feljelentési kötelezettség elmulasztásával elkövetett bűncselekményének a megítélését súlyosbította. Másrészt ezzel nyomatékosították számára, hogy neki mint ügynöknek elsődleges feladata az lesz, hogy az UDB „Szlavkó”-val kapcsolatos terveinek a megíúsításában részt vegyen. Ennek érdekében tudomására hozták, hogy mindent jelentenie kell, amit „Szlavkó”-ról megtud, minden levelet, amit tőle vagy az ő megbízása alapján másoktól kap, átadni köteles, továbbá jeleznie kell a hatóságnak minden olyan esetet is, amikor az UDB megbízottai testvéreire hivatkozva felkeresik őt. Az már ismét a politikai rendőrségi szervek hazugságai közé tartozik, s jól jelzi a hatóság cinizmusát, hogy Megadja Sándor számára – elkövetett bűncselekménye jóvátétele érdekében – feladatul szabták a „Jugoszláviába szökött” háborús bűnös, Megadja Ferenc kézre kerítésében való aktív közreműködést is.

Az ügynökök titkos tevékenységének mérlege

„Szlavkó” kapcsolatai közül az 1952 novemberében és decemberében beszerezett személyek ügynöki munkája az ÁVH szempontjából nem volt túl nagy jelentőségű. Palotás János szerepéről Megadja Ferenc felhasználási tervéből annyit tudunk, hogy lakhelye „Szlavkó” egyik levelezőcíme lett.²⁶ Ennek megfelelően egy későbbi jelentésben már úgy említik, mint „Erdész” fedőnevű ügynököt, akit levélcím-tulajdonosnak²⁷ szerveztek be a „Szlavkó”-val való összeköttetés biztosítására.²⁸ Három hónappal később, 1953 októberében az „Erdész Dezső” fedőnéven szerepeltetett Palotás János rövid életrajza és jellemzése készült el, s egyben javasolták további tartását „Szlavkó” legendájának biztosítására.²⁹ Nem tudjuk, hogy „Erdész” meddig állt a politikai rendőrségi szervek szolgálatában, ám mint levélcím-tulajdonos minden bizonnyal munka nélkül maradt, mivel a rendelkezésünkre álló iratokból az tűnik ki, hogy Megadja Ferenc egyetlenegy levelet sem küldött a számára.

Mórahalmi János, fedőnevén „Hegyesi Béla” ügynök 1952 novemberében és 1954 júniusában között állt titkos kapcsolatban az ÁVH-val. Ebből a másfél éves időszakból egyetlenegy saját jelentését sem olvashatjuk, csak öt olyat találunk beszerzési dossziéjában, amelyet a vele való találkozókról készítettek tartótisztjei, Bánhegyi Zoltán és Vargyai Antal.³⁰ Ezek közül egy, minden bizonnyal a legelső, az 1952. december 10-én lebonyolított találkozóról szóló tartalmaz értékelhető információt „Kovács Sándor”, „Szlavkó”, vagyis Megadja Ferenc személyéről.³¹ A jelentésben az áll, hogy „Hegyesi Béla” a nagyfai Martonosi Mihálytól hallott róla, akinek pedig egy ismeretlen nevű maroslelei gátőr számolt be a Megadjával történekről. Eszerint „Kovács Sándor” és Mórahalmi Jánosné közösen akartak Jugoszláviába disszidálni, elfogták őket, ám „Kovács Sándor”-nak sikerült megszöknie úgy, hogy lemászott a villámhárító vezetékén a harmadik emeletről. Az ÁVH azóta keresi a szökevényt. Erre reagálva állapította meg Bánhegyi alhadnagy, hogy Megadja Ferenc, azaz „Szlavkó” ügynök legendája Algyőn biztosítottnak látszik, mivel sikeres szökésének híre terjedt el a faluban. A „Hegyesi Béla” által elmondott, félig igaz, félig kitalált eseményeket tartalmazó történeten kívül a második találkozón még elhangzott a maroslelei gátőr neve, de egyéb új információval már nem tudott szolgálni az ügynök.³²

Ugyanígy a további három találkozóról szóló jelentés egyike sem tartalmaz újabb híreket Megadja Ferencről. Az 1953. június 26-i jelentésben olvashatjuk, hogy Bánhegyi alhadnagy azt közölte ügynökével, a jövőben nem hetente, hanem már csak havonta fognak találkozni. Indoklása egyértelmű volt. „Hegyesi Béla” nem tud az ÁVH számára elhárító munkát végezni, mert ehhez sem személyi tulajdonságai, sem hírszerző lehetőségei nincsenek meg. Egyedüli feladata „Szlavkó” legendájának biztosítása, amelyhez elegendő a havi egyszeri találkozó is.³³ 1953 októberében még arról született javaslat, hogy „Hegyesi Béla” továbbra is maradjon tagja az ügynöki hálózatnak a fenti feladat ellátása érdekében,³⁴ ám 1954. június 16-án már a kizárásáról szól a jelentés.³⁵ Nem közölték vele, hogy kizárása miért történt, mindössze annyit mondtak neki, hogy „különböző okok miatt” nincs szükség további rendszeres találkozókra közte és az ÁVH tisztjei között, ezért az addig vele fennálló kapcsolatot megszüntetik.

A Földeákon élő „Ajtai Sándor” fedőnevű ügynök, valódi nevén Hajnal Antal hálózati karrierje nagyon hasonló volt Mórahalmiéhoz.³⁶ Őt is elsősorban azért szervezték be, hogy – szigorú ellenőrzése és hallgatásra kényszerítése következtében – biztosítva legyen „Szlavkó” legendája. Bár ellene munkahelyi magatartása miatt, „munkafegyelm-lazítás” címén 1952 őszén eljárás volt folyamatban, a szükséges pressziót az ő esetében is a feljelentési kötelezettség elmulasztása jelentette. Beszerzése előtt közvetlenül gyanúsítottként hallgatták ki, és jegyzőkönyvben rögzítették, hogy a leendő hálózati személy bűnpártolást követett el, amikor nem jelentette fel az álnéven bujkáló volt „Szálasi-katonatiszt” unokatestvérét.³⁷ A beszerzési beszélgetésen aztán Hajnal elmondta az általa ismert további részleteket is Megadja életével kapcsolatban. Ekkor

közölte Bánhegyi alhadnaggal, hogy tudott arról, hogy az Algyőn Kovács Sándor álnéven rejtőzködő Megadja időnként Földeákon találkozott édesanyjával. Szökésének történetét is ismertette. Elmondta a határátlépési kísérlet következményét, Mórahalminé börtönbüntetését, de azt is, hogy semmit nem tud arról, mi történt ezután unokatestvérével.³⁸

Ahogy „Hegyesi Bélá”-tól, úgy „Ajtai Sándor”-tól sem rendelkezünk írásos beszámolókkal. Tartótisztjeinek vele való találkozásairól is jelentések készültek, amelyek közül négy maradt fenn. Az időben legkorábbi, az 1953. január 12-i tartalmaz egyedül új információt Megadjával kapcsolatban, ám az sem közvetlenül rá vonatkozik, hanem édesanyjára.³⁹ „Ajtai Sándor” elmondása szerint saját édesapja levélben hívta az idős Megadjánét fiának szökése után Földeákra, hogy megbeszéljék a történeteket. 1953 júniusától az ÁVH vele is már csak havi rendszerességgel kívánt találkozót folytatni, s megállapították, hogy „Ajtai Sándor” – hasonlóan „Hegyesi Bélá”-hoz – lehetőségek és műveltség hiányában nem alkalmas elhárítási feladatok elvégzésére.⁴⁰ 1953 októberében még az ő további tartását is javasolták „Szlavkó” védelme érdekében.⁴¹ Ezt követően azonban nagyon hamar, már a következő év januárjában, minden indoklás nélkül kizárták az ügynöki hálózatból.⁴²

Megadja Sándor beszerzésekor ugyanúgy a feljelentési kötelezettség elmulasztása miatti presszió eszközét alkalmazták az ÁVH tisztjei, mint a már említett másik három esetben.⁴³ Azt is láttuk, hogy fivére „Jugoszláviába szökésének” közlésével miként fokozták a rá nehezedő nyomást. Megadja Sándor végül akkor tört meg és vallotta be, hogy tudott testvére bujkálásáról, amikor Vetró György államvédelmi százados földeáki látogatásáról kérdezte. Vetró százados ekkor már birtokában volt Megadja Ferenc korábban említett 1952. szeptember 11-i tanúvallomásának.⁴⁴ Ebben Megadja elmondta, hogy rokonai közül „bujdosásáról” tudott anyja, Hódmezővásárhelyen lakó nagynénje, özvegy Palotás Jánosné, akinek a segítségével 1945-től 1948-ban bekövetkezett haláláig minden nyáron találkozott anyjával, valamint unokatestvére, Palotás János. Bujkálásának tényét ismerte még a földeáki Hajnal Lászlóné, anyja unokatestvére, akinél 1948-tól 1951-ig évente találkozhattak, másod-unokatestvére, Hajnal Antal, és fivére, Megadja Sándor is.

Vallomásában beszámolt bátyjának 1951 augusztusában, Földeákon tett látogatásáról, amely alkalmával családjuk ügyeiről beszélgettek, s amelyen tőle azt a tanácsot kapta, hogy szökjön külföldre, mert Magyarországon, ha a hatóságok kezébe kerül, felakasztják. Beszerzése előtt Megadja Sándor, ügynöki fedőnevén „Csihalik Gábor”, részletes beismerő vallomást tett, ám azt tagadta, hogy az ország elhagyására biztatta volna testvérét.⁴⁵

Bár „Csihalik Gábor” is kényszer hatására lett az ÁVH ügynöke, a hatóság több ízben is pozitív véleményt fogalmazott meg róla. A beszerzési javaslatához tartozó kérdőíven politikai jellemzését így foglalták össze: „A párthoz és a Szovjetunióhoz való viszonya jó, politikailag képezi magát. Sztahanovista, munkájában példamutató, és állandóan élen jár.”⁴⁶ Közvetlenül a titkos együttműködésbe vonása után pedig Vetró György azt a megjegyzést tette, hogy „Megadja kezdeti tagadása ellenére is becsületes embernek látszik, aki szívvel-lélekkel fog dolgozni.”⁴⁷

Mivel „Csihalik Gábor”-nak – hasonlóan „Hegyesi Bélá”-hoz és „Ajtai Sándor”-hoz – nincs meg az írásos jelentéseket tartalmazó munkadossziéja, az ő ügynöki tevékenységére is csak a beszerzési dossziéjában megtalálható, tartótisztjei által írt néhány jelentésből következtethetünk. Ezekből az tűnik ki, hogy olyan feladatot végezni, amiért beszervezték, s amiért tartották, nem tudott. Ennek oka pedig az, hogy sem az öccse, sem az öccse által vagy a jugoszláv UDB által küldött személy nála nem jelentkezett, levelet ilyenektől nem kapott. Osvald Károly államvédelmi hadnagy – a fentiek ellenére – Megadja Sándor további ügynöki foglalkoztatását javasolta 1953. október 17-én.⁴⁸ „Csihalik Gábor” így a javaslatnak megfelelően ezután is a politikai rendőrség

szolgálatában maradt, ám a következő két és fél év alatt mindössze egyetlen olyan esemény történt ügynöki „praxisában”, amelyet a szervezési dossziéjában rögzítésre méltónak találtak.

„Csihalik”(?) 1955 szeptemberében levelet kapott Ausztráliában élő rokonaitól. Az addig vele kapcsolatot nem tartó távoli családtagok jelentkezése kiváltotta a hatóság figyelmét. Különösen a levélben említett, Németországból hozzájuk érkezett, szegedi ismerős személyére figyeltek fel. Arra gyanakodtak, hogy ez az ismerősük nem más, mint „Szlavkó” ügynök, akinek az irányításával a rokonok megfogalmazták a levelüket, s akiről 1955 tavasza óta már tudták, hogy elhagyta Jugoszláviát, és Nyugatra távozott. 1955. október 12-én válaszlevelet is írtak „Csihalik Gábor” és családja nevében, hogy minderről megbizonyosodhassanak.⁴⁹ Néhány hónappal később kiderült, hogy gyanújuk alaptalan volt. Miután „Szlavkó” 1952 ősze óta nem jelentkezett, és újabb levelek sem érkeztek Ausztráliából, 1956. április 6-án, a személyes kapcsolattartást feleslegesnek ítélve, megfogalmazták „Csihalik Gábor” hálózatból való kizárásának a javaslatát.⁵⁰

Ószentivántól Sidney-ig

A Jugoszláviába áttelepített Megadja Ferencről majdnem két éven keresztül semmit nem tudtak megbízói, ennek ellenére fel sem merült bennük, hogy a hálózatból kizárják. 1953 februárjában értelmi képességeit, bátorságát, határozottságát dicsérve Rossz Gyula alosztályvezető annak a meggyőződésének adott hangot, hogy ügynökük anyja és testvérei miatt erősen kötődik Magyarországhoz, így nem lesz áruló. A kérdést hasonlóan látta Farkas Vladimir alezredes, a VIII. (Hírszerző) Főosztály vezetője is.⁵¹ Ugyanezen év októberében Bánhegyi alhadnagy írt róla elismerően, ezúttal jó szónoki tehetségét és szervezőképességét emelve ki. Annak megállapítása mellett, hogy 1952. október 30-i átdobása óta még nem jelentkezett, az ügynöki hálózatban tartását és bejelentkezése után a vele való kapcsolatfelvételt javasolta.⁵²

1954 nyarán, illetve őszén a Belügyminisztérium (BM) Csongrád Megyei Főosztályán kihallgattak olyan személyeket, akik illegális határátlépést kíséreltek meg Magyarország területére, s közben elfogták, majd letartóztatták őket. Az egyik ilyen, Varga Kálmán vallomásaiban elmondta, hogy amikor ő 1953. június 9-én a Pétervárad melletti Kamenicára került,⁵³ már ott dolgozott az UDB felügyelete alatt tizenegy emigráns, köztük Megadja Ferenc is. Ezt követően néhány hétig még együtt végeztek munkát a település körüli szőlőkben, aztán Megadját és társait vonaton a horvátországi Gerovóba szállították, ahová két héttel később ő maga is került. Megadja a múltjáról Vargának azt mesélte, hogy hét év illegalitás után, félve a felelősségre vonástól, Ószentivánnál szökött át Magyarországról Jugoszláviába, ahol nemsokára elfogták, megverték és bebörtönözték. Péterváradon hat hónapig sötétzárkában tartották kenyéren és vízen, mivel egy ideig nem volt hajlandó elárulni még valódi nevét sem a fogvatartóinak.

Varga beszámolója szerint Gerovóban – a viszonylag jó körülményeket biztosító Kamenica után – Megadja nemsokára magánzárkába került, valószínűleg mert kémgyanús személynek tartották. Varga azt is vallotta, hogy Megadja Ferenc neki még Kamenicán elárulta, hogy Nyugatra szeretne távozni, azonban ez 1954. március 13-ig biztos nem következett be. Ő ugyanis ezen a napon került el Gerovóból, és vallomása szerint Megadja akkor még horvát területen tartózkodott.⁵⁴ Némi eltéréssel hasonlóképpen vallott a Megadjával történekről a másik kihallgatott, Schreiner Gábor is.⁵⁵

„Szlavkó” ügynök, azaz Megadja Ferenc Nyugatra szökésének pontos időpontját a rendelkezésre álló iratokból nem lehet megállapítani. 1954 őszén a fenti vallomások alapján a magyar politikai rendőrségi szervek még azt gondolhatták, hogy „Szlavkó” Jugoszláviában van, és a megelőző két esztendő történései ellenére hajlandó elvégezni a rá bízott feladatokat. 1955 májusában azonban már legalább is el kellett volna

gondolkozniuk ennek a realitásán. Ekkor ugyanis a római rezidentúra⁵⁶ kapcsolatba került egy hazatérésre jelentkező magyar emigránssal, akinek a Megadjáról szóló információi merőben új helyzetről árulkodtak. Schmidt János elmondta, hogy a trieszti táborban, ahol egy ideig ő is élt, hozzávetőlegesen húsz magyar tartózkodik, köztük Megadja Ferenc is, aki 1954 októberében érkezett illegálisan Jugoszláviából Olaszországba.

A táborbeli beszélgetéseik alapján Megadja jövőbeli terveiről annyit tudott elmondani, hogy a nyugat-németországi nyilas emigrációval készült kapcsolatot teremteni, hogy majd segítségükkel az NSZK-ba távozhasson. Ezek után nem meglepő, hogy Schmidt János – bár állítása szerint Megadja Magyarországról és a fennálló rendszerről soha nem mondott rosszat – valószínűtlennek tartotta, hogy az egykori nyilas századosnak szándékában állna valaha is hazatérni. Schmidt állítása szerint egyébként Megadja 1955 tavaszán is a trieszti tábor lakója volt, mivel az ő év eleji távozásakor még ott élt, és semmi reményt nem látott arra, hogy onnan eljöhessen. A fentiek tükrében már ekkor érthetően tűnik, hogy a jelentés végén „Szlavkó” felvételének, azaz titkos együttműködésük felújításának a lehetőségéről írt az államvédelem tisztje.⁵⁷

Azt a tényt, hogy a magyar szervek nem mondtak le „Szlavkó”-ról, bizonyítja az is, hogy 1955. június 8-án levelet írtak a börtönben lévő, közben (ekkor már?) elvált Mórahalmi Jánosnéval, „Szlavkó” egykori szeretőjével úgy, mintha az nem elítélt rab volna, hanem otthon, Algyőn lakna. A levélen keresztül megpróbálták a trieszti táborban egyedül élő férfi érzelmeire hatni. A „már azon is ábrándozok, hogy egyszer csak betoppansz, gondoljuk minden reményünk valóra válik, de leírni úgy se tudjuk” mondat vagy a közös gyermekükről szóló levélrészek valószínűleg Megadja magatartásának megváltoztatását, a politikai rendőrség szolgálatába való visszatérését kívánta elérni.⁵⁸ Ugyanez a szándék mutatkozik meg egy 1955. július végén született javaslatban is. Itt Semmel Tibor államvédelmi hadnagy azt vetette fel, hogy a római rezidentúráról utazzon valaki Triesztbe, és tanulmányozza „Szlavkó” helyzetét. Elképzelését azzal indokolta, hogy a volt nyilas századosnak jó hírszerző lehetősége lenne Nyugat-Németországban, ezért egy olyan terv kidolgozását javasolta, amelynek végrehajtása biztosította volna aktivizálását, majd az NSZK-ba küldését is.⁵⁹

Megadja Ferenc a következő egy esztendő még bizonyíthatóan Triesztben töltötte. A politikai rendőrség ugyan továbbra sem tudott a közelébe férkőzni, ám itthon élő hozzátartozóin, Mórahalminén és kislányán keresztül megpróbálták befolyásolni. 1955. november 10-én készült az a feljegyzés, amelyből kiderül, hogy mielőtt Megadját átdobták volna Jugoszláviába, az ÁVH megígérte neki, hogy gondoskodnak az asszonyról és gyermekéről, normális életkörülményeket biztosítanak számukra.⁶⁰ Ehhez képest többek közt innen is értesülhetünk arról, hogy a négy évre elítélt Mórahalminé fogsága első tizenhárom hónapját magánzárkában töltötte, volt férjénél lévő két gyermekéről semmit sem tudva. 1955 novemberében viszont Vargyai Antal hadnagy már azt javasolta, hogy – még büntetésének 1956 közepén esedékes lejáta előtt – feltételesen bocsássák szabadon. Vargyai hadnagy ezt nem emberbaráti megfontolásból tette, hanem mert a politikai rendőrség érdeke abban a helyzetben ezt kívánta. Így akarták a nő életét „rendbe hozni”, hogy a valamiért továbbra is igen fontosnak ítélt „Szlavkó”-kapcsolat működtetésének ez ne lehessen akadálya. *„Meglátásom szerint az egész ügyben két intézkedést kell végrehajtani, hogy »Szlavkó« magyarországi dolgaival kapcsolatban ne legyen több probléma: egyrészt Mórahalminé szabadlábra helyezése, másrészt kislányának visszajuttatása.”*⁶¹

1956. január közepén Mórahalminét feltételesen szabadon bocsátották a kalocsai börtönből. Nem sokkal később a Szegedi Járásbíróság mindkét gyermekét az ő felügyeletére bízta.⁶² 1956. május 3-án a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a rá kiszabott büntetés hátralévő részét kegyelemből elengedte, valamint a büntetett előlethez fűződő hátrányok alól mentesítette.⁶³ A döntést követő napokban Székelyi

László államvédelmi őrnagy – magát az Igazságügyminisztérium dolgozójának kiadva – a kegyelmi határozat hírével felkereste Mórahalminét, aki a rehabilitáció miatt érzett öröme mellett anyagi nehézségeire és lakhatási gondjaira panaszkodott. Beszélgetésük során közölte Székelyi őrnaggal, hogy „Szlavkó” ragaszkodik hozzájuk, és gondoskodni akar róluk, valamint azt a tényt is, hogy levelezést folytat vele. Erre Székelyi kérte Mórahalminét, hogy majd alkalom adtán mutassa meg a hatóságok számára a „Szlavkó”-tól kapott leveleket.⁶⁴

Négy nappal később, 1956. május 15-én Bánhegyi Zoltán főhadnagy is meglátogatta Mórahalminét, akitől megtudta, hogy „Szlavkó” még korábban írt neki a börtönbe, így tudta meg annak trieszti címét. Kiszabadulása után az asszony levelet küldött Megadjának, amelyben közölte, hogy feltételeken szabadlábra helyezték, tájékoztatta életkörülményeiről és gyermekük sorsáról.

Bánhegyi kérésére Mórahalminé két napra átadta neki a „Szlavkó”-tól kapott három levelet.⁶⁵ Ezek közül a harmadik, az időben legkésőbbi, az 1956. április 22-én keletkezett a legkevésbé fontos. Ebben – vélhetőleg Mórahalminé gyermekelhelyezésért folytatott pereskedése idején írhatta – támogatásáról és egyetértéséről biztosította az igazságáért bíróságra járó asszonyt.⁶⁶ Az első levelet 1956. február 5-én írta az ügynök Triesztből, és kiderül belőle, hogy „Szlavkó” honnan értesült Mórahalminé sorsáról. „Egy pár hónapig itt együtt voltam a kis Geda Ferkóval, és ő a szüleitől kapott levelek alapján tájékoztattott a veled kapcsolatos dolgokról. Természetesen ez csak annyi volt, hogy megtudtam rólatok, hogy megvagytok, és hogy te nem voltál otthon.”⁶⁷

Ezek után teljesen nyilvánvaló, hogy az államvédelmi szervek 1955. júniusi próbálkozása „Szlavkó” megpuhítására Mórahalminé „Algyőről küldött” levele útján teljesen felesleges és célszerűtlen volt, ügynökük ugyanis ekkor már mindent tudott Mórahalminé valós helyzetéről. A második levelét 1956. március 21-én fogalmazta „Szlavkó”. Ennek szövegéből csak annak az egy mondatnak van jelentősége, amelyben azt közli, hogy illene írnia Szegedre, Hódmezővásárhelyre és haza is, de körülményei nem az elképzelései szerint alakultak, ezért azt mellőznie kell.⁶⁸ Bánhegyi főhadnagy ezeket a sorokat úgy „fordította le”, hogy Megadja nem feledkezett meg vállalt kötelezettségeiről. Ebből a feltételezésből kiindulva, Mórahalminéről, valamint kislányáról a gondoskodást szükségesnek tartotta, hogy ügynöküket még jobban magukhoz tudják kötni.⁶⁹

A már-már komikusan naiv helyzetértékeléshez két nappal később Székelyi László is csatlakozott, megfogalmazva azt, hogy Megadjának a fenti mondatában a városnevek a számára 1952-ben megadott levélcímeket jelzik. Javaslati ehhez a helyzetértékeléshez adekvátnak tekinthetők, s egyenes folytatásai azoknak az elképzeléseknek, amelyeket 1955 tavasza óta az államvédelmi szervek Megadjával és Mórahalminével összefüggésben próbáltak megvalósítani. Legfontosabb pontjai a „Szlavkó”-val való kapcsolatfelvétel, ennek megvalósulása esetén az ügynök Nyugat-Németország felé irányítása, Mórahalminé ezer forint pénzsegélyben részesítése, illetve lakáshoz jutásának elősegítése, ha kell, újabb pénzbeli támogatás árán is.⁷⁰ Az, hogy ezekből a javaslatokból mi valósult meg, a rendelkezésünkre álló iratokból nem derül ki. Mórahalminé későbbi sorsáról csak annyit tudunk, hogy valamikor 1956–57-ben kislányával együtt elhagyta az országot.⁷¹

Az államvédelmi szervek még a Megadjára vonatkozó utolsó feljegyzés szerint is 1952-es felhasználási tervének végrehajtásában gondolkodtak.⁷² Figyelmen kívül hagyták az összes arra utaló jelet és információt, amelyek szerint ügynökük átdobásának pillanatától fogva nem a neki megszabott feladatok elvégzésére törekedett. Azt valószínűleg helyesen látták, hogy „Szlavkó” nem árulta el jugoszláv kihallgatóinak a megbízóit és azt sem, hogy milyen céllal küldték át Magyarországról. Azzal azonban hogy „nem lett áruló”, kizárólag a saját sorsára gondolt, a saját életét mentette, és megteremtette Nyugatra kerülésének a lehetőségét. Ügynöki feladatai valószínűleg teljességgel közömbösek voltak a számára.

Az utolsó „Szlavkó”-tól érkezett levél, amelyet beszerzési dossziéja tartalmaz, 1956. június 12-én íródott Triesztben. Benne kitartásra, türelemre inti Mórahalminét, és megígéri számára, hogy amint teheti, legalább anyagilag segíteni fogja őt és gyermeküket.⁷³ Életének további alakulása forrásaink alapján nehezen rekonstruálható.

Láttuk, hogy 1956 kora nyarán még Triesztben tartózkodott. Nem tudjuk, mikor hagyta el Olaszországot, és hogyan került Ausztráliába. Csak annyit jelenthetünk ki biztosan, hogy életének utolsó szakaszát az Európától távoli kontinensen töltötte. Erre több forrásból is találunk bizonyítékokat. A XII. kerületi nyilas fegyveres pártszolgálatosok ügyében az 1960-as években indított nyomozás iratanyagai között néhány helyen előfordul a neve. Ezek közül említésre méltó egy összefoglaló jelentés Zima Péter rendőr őrnagy, alosztályvezető, valamint Lóránth István rendőr százados saját kezű aláírásával. Ennek mellékleteként készült egy kimutatás, amely a XII. kerületi nyilasok közül a háborús és népellenes bűncselekmények elkövetése miatt halálra ítélt személyek neveit és legfontosabb életrajzi adatait sorolja fel. E személyek egyike Megadja Ferenc volt. Adatait hibátlanul rögzítették, ám utána téves információk következnek, hiszen azt írták róla, hogy nyilas tevékenysége miatt 1952-ben letartóztatták, egyes társai szerint halálra ítélték. Már az árulkodó, hogy azt is rögzíteniük kellett, hogy az anyagában bírósági ítélete és a kivégzésére vonatkozó adatok nem találhatóak. Utóbb aztán, valószínűleg újabb ismeretek birtokában, kézzel rávezették a lapra, hogy Ausztráliában él. Megnevezték az információ forrását is, Lóránth századost.⁷⁴

A fentiekből láttuk, hogy a belügyi szervek ismeretei szerint is Megadja 1968-ban már a tengerentúlon élt. Ennél azonban jóval korábban, talán már 1956 során elhagyta Európát, és Ausztráliában telepedett le. Ezt támasztja alá az a több nevet tartalmazó lista, amelyet a Magyar Népköztársaság Sidney-ben levő főkonzulátusa figyelemfelhívás céljából kapott egy Enyedi Fazekas János nevű ausztráliai magyartól 1976 májusában. Ezen más nyilas, jobboldali vagy antikommunista személyek neve mellett szerepelt Megadja Ferencé is. Enyedi Fazekas leírt róla olyan állításokat is, amelyek szinte biztosan nem fedik a valóságot. Így nem valószínű, hogy Megadja 1956 októberében Csepelen munkások vagy ávós tisztek százait mérsárolta volna le, illetve, hogy 1958 óta ő lett volna Új-Dél-Wales állam náci pártjának a vezetője. Ez utóbbi állítás azonban két szempontból is érdekes, és valós tényeken alapul. Egyrészt Megadja 1958-ban már egy ideje valóban Sidney-ben élehetett, másrészt mint változatlanul szélsőjobboldali gondolkodású, nyilas eszméket valló ember, ilyen szellemiségű emigráns csoportokhoz talált magának utat, amelyekben vezető szerepet töltött be.

Erről számolt be Henney Árpád⁷⁵ 1970 őszén az Ausztriában őt meglátogató Jancsuskó Gábornak,⁷⁶ aki az állambiztonsági szervek ügynökeként „Bácskai” fedőnéven írta a jelentéseit. *„Az ausztrál vezetők közül a legértékesebb munkát Megadja Ferenc végzi, aki Sidney-ben él, de látogatni szokta a többi nyilas szórvány szervezetet is.”*⁷⁷ Lényeges még, hogy Enyedi Fazekas említett írásában pontosan közölte a főkonzullal, hogy a városban melyik postára szoktak érkezni Megadja levelei, de a lakáscímét nem ismerte.⁷⁸ Enyedi Fazekas János levelének következményeként Megadja Ferencet 1976. augusztus 6-án tiltónévjegyzékre vették, amellyel meg tudták akadályozni, hogy ausztrál állampolgárként beutazhasson Magyarországra. A tiltást a magyar állambiztonsági szervek egészen a rendszerváltásig fenntartották.⁷⁹

Epilógus

Megadja Ferenc volt nyilas pártszolgálatos, aki 1945 tavasza és 1952 nyara között álnéven élt, a dél-alföldi tanyavilágot rejtekhelyül használva, édesanyja, valamint jó néhány rokona tudtával és segítségével elkerülte a bírói felelősségre vonást. A ritkán előforduló, de a korabeli viszonyok között nem elképzelhetetlen történéseket viszont egy olyan követte, amelyre józan ésszel továbbra sem találunk megfelelő magyarázatot. Az

Államvédelmi Hatóság – megfelelő, sőt kiváló ügynöki tulajdonságai miatt, és bízva Magyarországon élő szeretteiért való felelősségérzetében – hírszerző ügynökévé tette Megadját.

Beszervezése után abba az országba küldte át kémkedni, ahová nem sokkal korábban ő maga próbált szökni, hogy hét és fél éves bujkálásának véget vessen, és megoldja magánéletének égető problémáját. A politikai rendőrségi szervek magatartása ügynökük átdobásától egészen annak Ausztráliába szökéséig szintén érthetetlen. Bár az évek anélkül teltek el, hogy „Szlavkó” egyszer is jelentkezett volna megbízóinál, majd 1955 tavaszán már Olaszországba kerüléséről kaptak hírt, kitartóan bíztak benne és már az NSZK-ba irányítását tervezgették. Közele ismerőse, Mórahalminé felhasználásával is kudarcot vallottak.

Ausztráliába szökése után jó pár évvel, 1964-ben a BM III/I. (Hírszerző) Csoportfőnökségén felülvizsgálták „Szlavkó” irattározott szervezési dosszióját, amelynek végén Kotra Rudolf rendőr alezredes határozatban foglalta össze a teendőket és az ügynökről alkotott véleményét.⁸⁰ „A fentiek alapján javaslom »Szlavkó« fn. ügynök operatív nyilvántartásban való meghagyását,⁸¹ valamint B-dossziójának további irattározását, mert esetleg valamely vonalunkon felmerülhet személye, bár múltja alapján inkább elítélni, mint sem beszervezni kellett volna.”⁸² Kotra alezredes utolsó félmondatával – kivételesen – teljesen egyetérthetünk.

¹ Megadja nevét a hivatalos iratokban Ferenc Miklós keresztnévvel tüntetik fel, ugyanakkor az 1952. szeptember 1-jei kihallgatási jegyzőkönyveket Megadja Miklósként írta alá. A későbbiek során azonban egyértelműnek tűnik, hogy ő maga inkább a Ferenc nevet használta, így a továbbiakban Megadja Ferencként említjük.

² ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 34–35. Feljegyzés, 1952. szeptember 1.

³ ÁBTL 3.1.9. V-55770. 42–45. Jegyzőkönyv gyanúsított kihallgatásáról, 1948. november 12.

⁴ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 35. Feljegyzés, 1952. szeptember 1.

⁵ ÁBTL 3.1.9. V-55770. 44. Jegyzőkönyv gyanúsított kihallgatásáról, 1948. november 12.

⁶ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 35. Feljegyzés, 1952. szeptember 1.

⁷ Uo. 36–41. Feljegyzés, 1952. szeptember 1.

⁸ Megadja Sándornak, a nyilas pártszolgálatos fivérének a szervezési dossziójában (ÁBTL 3.2.1. Bt-352) található még egy tanúkihallgatási jegyzőkönyv, amely 1952. szeptember 11-én készült. Ez Megadja Ferenc bujkálásáról és az azt ismerő családtagjairól szóló vallomását tartalmazza.

⁹ A VIII/1. Osztály volt felelős az ÁVH-n belül a Jugoszlávia elleni hírszerzésért. Cserényi-Zsitnyányi, 2009. http://www.betekinto.hu/sites/default/files/2009_2_cserenyi_zsitnyanyi.pdf. A letöltés ideje: 2014. július 28.

¹⁰ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 31–33. Utasítás, 1952. augusztus 27.

¹¹ Környezetanulmány: összefoglaló jelentés, amely az állambiztonsági szervek érdeklődési körébe került személyek életkörülményeire, politikai és általános emberi magatartására, személyi tulajdonságaira vagy más kapcsolódó operatív értékű adatokra vonatkozó megállapításokat tartalmaz. ÁBTL 4.1. A-3036. 113.

¹² „Legenda: Hihető és ellenőrizhető magyarázat egy operatív intézkedés vagy kombináció legalizálására. A valóság elemeire épül és szükség esetén dokumentálható. Dekonspiráció esetén is ragaszkodni kell hozzá.” ÁBTL 4.1. A-3036. 120.

¹³ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 58–66. Legenda, 1952. október 13.

¹⁴ Uo. 67. Utasítás, 1952. október 14.

¹⁵ Uo. 68–75. Felhasználási terv, 1952. október 15.

¹⁶ Uprava Državne Bezbednosti, korabeli jugoszláv államvédelmi szerv.

¹⁷ „Sifre: rejtjel, titkosírás. Egyéni rejtjel, két egymással kapcsolatot tartó személy közötti érintkezésre érvényes.” ÁBTL 4.1. A-3036. 168.

¹⁸ Ezen a ponton a legenda és a felhasználási terv szövege összeütközésbe került egymással. Ha az UDB előtt „Szlavkó” a fentiek szerint tett volna vallomást, ellentmondásba keveredett volna önmagával.

¹⁹ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 76–82. Jelentés, 1952. október 22.

²⁰ Öszentiván mai neve Tizsasziget.

²¹ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 83–86. Jelentés, 1952. november 15.

²² Ezek a lakások az ügynöki hálózattal történő titkos kapcsolattartást, operatív akciók, figyelések bonyolítását szolgálták. A találkozási és konspirált budapesti lakásokról, főként az 1956 és az 1978 közötti időszakra vonatkozólag lásd Tabajdi, 2010. <http://www.betekinto.hu/node/30>. A letöltés ideje: 2014. augusztus 10.

-
- ²³ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 88–89. Jelentés, 1952. november 18.
- ²⁴ Uo. 90. Jelentés, 1952. november 18.
- ²⁵ Uo. 96–100. Jelentés, 1952. december 24.
- ²⁶ Uo. 68. Felhasználási terv, 1952. október 15.
- ²⁷ „Levelezőcím tulajdonos: a személytelen összeköttetést teszi lehetővé. A hálózati személy a részére meghatározott fedőcímmel küldi postai úton a kódolt, virágnyelven megírt vagy szimbolikus közleményeit, onnan viszont választ nem kap. A hálózat tagja megfelelő legendával kell, hogy rendelkezzen a levelezőcím tulajdonosával fennálló kapcsolatáról.” ÁBTL 4.1. A-3036. 122.
- ²⁸ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 103. Jelentés, 1953. július 13.
- ²⁹ ÁBTL 3.2.4. K-1309. 76. Javaslat, 1953. október 17.
- ³⁰ ÁBTL 3.2.1. Bt-35.
- ³¹ Uo. 54–55. Jelentés, 1952. december 15.
- ³² Uo. 56. Jelentés, 1952. december 17.
- ³³ Uo. 64–65. Jelentés, 1953. június 26.
- ³⁴ Uo. 67. Javaslat, 1953. október 17.
- ³⁵ Uo. 69. Jelentés, 1954. június 16.
- ³⁶ ÁBTL 3.2.1. Bt-97.
- ³⁷ Uo. 43–45. Jegyzőkönyv, 1952. december 17.
- ³⁸ Uo. 48. Jelentés, 1952. december 17.
- ³⁹ Uo. 62. Jelentés, 1953. január 12.
- ⁴⁰ Uo. 66–67. Jelentés, 1953. június 26.
- ⁴¹ Uo. 73. Javaslat, 1953. október 17.
- ⁴² Uo. 74–75. Jelentés, 1954. január 9.
- ⁴³ ÁBTL 3.2.1. Bt-352. 33–41. Jelentés, 1952. december 20.
- ⁴⁴ Uo. 46–47. Tanúkihallgatási jegyzőkönyv, 1952. szeptember 11.
- ⁴⁵ Uo. 28–29. Gyanúsított jegyzőkönyv, 1952. december 18.
- ⁴⁶ Uo. 21. Kérdőív (dátum nélkül).
- ⁴⁷ Uo. 40. Jelentés, 1952. december 20.
- ⁴⁸ Uo. 89. Jelentés, 1953. október 17.
- ⁴⁹ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 118–119. Javaslat, 1955. október 12.
- ⁵⁰ ÁBTL 3.2.1. Bt-352. 87–88. Javaslat, 1956. április 6.
- ⁵¹ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 101–102. Feljegyzés, 1953. február 4.
- ⁵² Uo. 104. Javaslat, 1953. október 18.
- ⁵³ Mai neve Sremska Kamenica, Újvidék egyik déli városrésze.
- ⁵⁴ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 107–109. Kihallgatási jegyzőkönyv, 1954. október 22.
- ⁵⁵ Uo. 110–111. Kihallgatási jegyzőkönyv, 1954. november 8.
- ⁵⁶ „Rezidentúra: állambiztonsági tisztekből vagy a hálózat tagjaiból álló, meghatározott állambiztonsági – operatív – feladatok ellátására felkészített, konspirált szervezeti forma. Vezetője a rezidens.” ÁBTL 4.1. A-3036. 165.
- ⁵⁷ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 114–115. Jelentés, 1955. május 17.
- ⁵⁸ Uo. 112/5–112/7. Móraalmi Jánosné levele Megadja Ferencnek, 1955. június 8.
- ⁵⁹ Uo. 117. Javaslat, 1955. július 29.
- ⁶⁰ Uo. 120. Feljegyzés, 1955. november 10.
- ⁶¹ Uo. 122. Feljegyzés, 1955. november 10.
- ⁶² Uo. 130. Jelentés, 1956. május 18.
- ⁶³ ÁBTL 3.1.5. O-9697/4. 138–139. Az Elnöki Tanács határozata, 1956. május 3.
- ⁶⁴ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 130–131. Jelentés, 1956. május 18.
- ⁶⁵ Uo. 125–126. Jelentés, 1956. május 16.
- ⁶⁶ Uo. 127. Megadja Ferenc levele Móraalmi Jánosnének, 1956. április 22.
- ⁶⁷ Uo. 129. Megadja Ferenc levele Móraalmi Jánosnének, 1956. február 5.
- ⁶⁸ Uo. 128. Megadja Ferenc levele Móraalmi Jánosnének, 1956. március 21.
- ⁶⁹ Uo. 115. Jelentés, 1956. május 16.
- ⁷⁰ Uo. 131. Jelentés, 1956. május 18.
- ⁷¹ ÁBTL 3.1.9. V-140765. 33/2. Kérdőjegy (dátum nélkül).
- ⁷² ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 132. Szolgálati jegy, 1956. május 28.
- ⁷³ Uo. 112/8–112/9. Megadja Ferenc levele Móraalmi Jánosnének, 1956. június 12.
- ⁷⁴ ÁBTL 3.1.5. O-14761. Összefoglaló jelentés, 1. sz. melléklet: Kimutatás, 1968. március 6.
- ⁷⁵ Henney Árpád (1895–1980), honvédtiszt, akit a nyilas mozgalommal való kapcsolata miatt 1941. január 1-jén nyugállományba helyeztek. 1944. november 26-án Szálasi altábornaggyá léptette elő. 1945. január 4-én a

nemzetvezető munkatörzsének országos munkarendvezetőjévé és a személye körüli miniszterré nevezte ki. 1945-ben Németországba távozott, majd élete hátralevő részében Ausztriában élt.

⁷⁶ Jancuskó Gábor (1911–?), újvidéki ügyvéd, a városi nyilas szervezet vezetője. 1944. október 25. után a Duna–Tisza közti terület országmozgósítási és hadműveleti kormánybiztosa. 1944 decemberétől 1945 márciusáig Endre László mellé beosztott pártmegbízott. 1945. március végén Szálasi helyettese lett. Tevékenységéért tizenöt, majd jogerősen tizenkét év fegyházbüntetésre ítélték. 1956 augusztusában szabadult a börtönből.

⁷⁷ ÁBTL 3.1.5. O-14937/3. 289. Jelentés, 1970. november 28.

⁷⁸ ÁBTL 1.11.13. 0020-947-4. 7–9. Enyedi Fazekas János levele Korbacsics Pálnak (dátum nélkül).

⁷⁹ Uo. 10. Szolgálati jegy „tiltónévjegyzék”-re, 1976. augusztus 6.

⁸⁰ ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 135–136. Határozat, 1964. április 22.

⁸¹ „Operatív nyilvántartás: adattároló és szolgáltató tevékenység az elkövetett bűncselekményekről, az állambiztonsági szempontból jelentős tényekről, a hálózatról.” ÁBTL 4.1. A-3036. 145.

⁸² ÁBTL 3.2.1. Bt-389. 136. Határozat, 1964. április 22.

Levéltári források

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

1.11.13.	Külföldiek Ellenőrző Osztály iratai	
	0020-947-4	Megadja Ferenc Miklós
3.1.5.	Operatív dossziék	
	O-9697/4.	Bírósági rehabilitáltak
	O-14761	„Budai gyilkosok”
	O-14937/3.	A Nyilaskeresztes párt
3.1.9.	Vizsgálati dossziék	
	V-55770	Megadja László, Cigány Ferenc, Dobrocsi Lajos, Hortobágyi Sándor, Dési Miklós
	V-140765	Mórahalmi Jánosné
3.2.1.	Bt-dossziék	
	Bt-35	„Hegyesi Béla”
	Bt-97	„Ajtai Sándor”
	Bt-352	„Csihalik Gábor”
	Bt-389	„Szlavkó”
3.2.4.	Kutató dossziék	

	K-1309	Jugoszláv vonal. 1953–54-es ügynöki állomány
4.1.	Állambiztonsági munkához készült háttéranyagok	
	A-3036.	Állambiztonsági értelmező kéziszótár. Összeállította: Gergely Attila r. alezredes. BM Könyvkiadó, Budapest, 1980.

Hivatkozott irodalom

Cserényi-Zsitnyányi, 2009

Cserényi-Zsitnyányi Ildikó: Az Államvédelmi Hatóság szervezeti változásai (1950–1953). *Betekintő*, 2. sz.

http://www.betekinto.hu/sites/default/files/2009_2_cserenyi_zsitnyanyi.pdf.

Tabajdi, 2010

Tabajdi Gábor: Kis állambiztonsági topográfia: titkos lakások Budapesten 1956–1978. *Betekintő*, 4. sz. <http://www.betekinto.hu/node/30>.